

Till
Skogsstyrelsen

Ert diarienummer 2016/1277

Synpunkter på "Skogsskötsel med nya möjligheter"

Den svenska skogspolitiken ska enligt skogsvårdslagen 1§ utgå från två jämställda mål – produktionsmålet och miljömålet. Den remitterade rapporten "Skogsskötsel med nya möjligheter" är i första hand fokuserad på produktionsmålet. Det viktigaste greppet för att öka produktionen är, om jag tolkar rapporten rätt, att ännu starkare än hittills fokusera på plantmaterial som ger träd med betydligt snabbare tillväxt än som tidigare funnits i skogen, vilket i sin tur ska möjliggöra kortare omloppstider.

Det finns inga skäl att i princip motsätta sig strävan att öka virkesproduktionen. Den svenska skogen är en viktig ekonomisk resurs som skapar jobb och exportinkomster, och dessutom kan ge viktiga bidrag i klimatarbetet.

De redovisade förslagen lider dock av två viktiga svagheter som är kopplade till miljömålet:

Det framgår inte av rapporten vilka de samlade effekterna på landskapet – markens näringsinnehåll, landskapsbild, påverkan på övrigt djur- och växtliv etc. – väntas bli om de föreslagna åtgärderna genomförs och om dessa effekter verkligen är acceptabla och sammantaget långsiktigt positiva. Kommer medborgarna att acceptera den landskapsomvandling med större andel kalhyggen och plantskogar som förslagen innebär? Är skogsindustrins kunder villiga att köpa de produkter det skisserade skogsbruket kommer att leverera?

I rapporten förs ett antal mycket intressanta och värdefulla principiella resonemang kring miljömålets innehåll kopplade till landskapets dynamik, innebörden i begreppet "hållbart" etc. som skulle kunna fungera som viktiga utgångspunkter för en mera djuplodande analys av hur miljömålet Levande skogar kan nås (och som jag själv närmat mig i rapporten "Skydda lagom – en ESO-rapport om miljömålet Levande skogar"). Diskussionen lämnar dock aldrig den analyserande och diskuterande nivån, den ifrågasätter inte någonstans de gällande dogmer och former som sedan några decennier styr miljöarbetet i skogen, och lyckas därför inte leverera några lösningar på utmaningar.

En slutsats efter mitt arbete med den tidigare refererade ESO-rapporten är att den skogspolitik som introducerades i början av 1990, och som länge innebar förbättringar, nu har kört fast och saknar förutsättningar att mer än på marginalen leverera ytterligare framsteg. Denna bedömning bekräftas av den nyligen publicerade s.k. fördjupade utvärderingen av miljömålssystemet.

En utgångspunkt för den översyn och helrenovering av skogspolitiken som krävs för att komma framåt skulle kunna vara det tillkännagivande riksdagen antog i början av 2018 med krav om *"en god incitamentsstruktur för ett hållbart skogsbruk bör säkerställas och att en översyn av lagstiftningen på området därför bör genomföras"*.

Grundvalen för miljöarbetet i skogen har hittills varit "frihet under ansvar", vilket innebär en nästan total avsaknad av det riksdagen efterlyser, nämligen *"en god incitamentsstruktur för ett hållbart skogsbruk"*.

I frånvaro av såväl morötter som piskor har lagstiftarna överlämnat regleringen av skogsbruket till oberoende certifieringssystem, marknadens aktörer samt en moraliserande opinionsbildning om vilka av alla laglydiga skogsägare som är onda och vilka som är goda. Den debatt i extremt högt tonläge som för närvarande förs, med starka ideologiska övertoner och med ett minimum av såväl självkritik, förmåga till omvärdering eller förståelse för andra parter är, enligt min mening, i mycket en konsekvens av principen "frihet under ansvar", som skapat ett system som systematiskt ekonomiskt belönar de markägare som går på tvärs med miljömålet, där det är omöjligt för en markägare att veta om han/hon gör det samhället förväntar sig, och där det är fritt fram för den som vill att anklaga även aldrig så laglydiga skogsbrukare för att svika miljömålet.

En central fråga som är kopplad både till produktions- och miljömålet gäller skogens roll i klimatpolitiken. Den förhärskande uppfattningen har varit att skogens främsta klimatnytta är att leverera ved som å ena sidan kan ersätta fossila bränslen som energikälla, å andra sidan kan ersätta stål och betong som byggnadsmaterial (och på marginalen som kolsänka). Detta betraktelsesätt är präglad av klimatarbetets tidiga fas där allt fokus riktades mot att minska utsläppen av växthusgaser, i första hand genom att minska beroendet av fossila bränslen.

Glädjande nog går det idag att skönja slutet på denna period. De regler för EUs utsläppshandel som beslutades vid årsskiftet 2017/18 innebär, aningen förenklat, att utsläpp av koldioxid från energisektorn, tung industri och flygtrafik inom EES förbjuds från 2058 (för flyget något senare). I det förslag till långsiktig klimatstrategi som EU-kommissionen presenterade i slutet av november 2018 fastläggs ett mål om att senast 2050 uppnå "klimatneutralitet" för att därefter gå in i en fas med netto "negativa" utsläpp. Om Parisavtalets målsättningar ska kunna uppnås måste atmosfärens halt av växthusgaser därefter minskas.

Den enda kolsänka som vi idag känner, som fungerar och som på ett mera betydande sätt kan bidra till att åstadkomma en sådan utveckling är skogen. Detta förutsätter dock att virkesförråden successivt kan öka i åtminstone samma takt som för närvarande. Under lång tid har virkestillväxten i de svenska skogarna överstigit avverkningarna, vilket lett till en nettoinlagring på upp emot 50 miljoner ton CO_{2eq} per år.

När det framtida skogsbruket planeras är det av klimatskäl viktigt att skogens kolsänka förstärks eller i varje fall inte försvagas. I det förslag till s.k. skoglig referensnivå som regeringen väntas sända in till Kommissionen och som tagits fram bl.a. under medverkan från Skogsstyrelsen är inriktningen istället att drastiskt försvaga skogens funktion som kolsänka. Strävan ska, enligt förslaget, istället enbart s.k. naturvårdsarealer ska fungera som kolsänkor medan den brukade skogen snarare ska förvandlas till en källa till koldioxidutsläpp genom att driva upp avverkningarna till i nivå eller rentav över tillväxten.

För att skogen effektivt särskilt i det kortare perspektivet, dvs. de närmaste 40-50 åren, ska kunna bidra effektivt i klimatarbetet måste mera fokus riktas mot skogslandskapets roll som kolsänka.

Syftet med den remitterade rapporten är inte en total genomgång av skogspolitiken ur alla dess aspekter, och det vore orimligt att förvänta sig heltäckande förslag om en översyn. Innan rapporten fastställs i sin slutliga form är det dock angeläget att det förs in diskussioner om att nuvarande strategier för att uppnå miljömålet uppenbarligen inte fungerar, om att problemen är kopplade till de bristande incitament riksdagen pekat på samt på behovet av en uppdaterad syn på skogens roll i klimatpolitiken.

Magnus Nilsson

Magnus Nilsson Produktion